

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Lib. II. cap. 21. de Characterere

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

quoad efficaciam, sed tantum quoad significationem seu rem significatam. Quid enim, quæso, Augustinus potuisset dicere pro identitate Sacramentorum utriusque Testamenti quoad efficaciam clarius, quam quod ea in re dixit esse paria, eandem utriusque adscribens virtutem spiritalem, apertissime testatus, eandem in signis utroque, diversis esse fidem, & signa fide manente variata? Certè, si hæc identitatem virtutis & efficaciam non sufficienter confirmant, nihil in posterum amplius erit sufficiens. Est autem inconsequens planè consequentia, quam Bellarminus ex Augustini verbis, non ritè intellectis & adplicatis, necdtere est conatus, scribens: *Si per escam spiritualem intellegeremus escam spiritualiter intellectam, ut vult Augustinus, tunc soli iusti eam manducassent, id quod fateitur Augustinus &c.* Neque enim dixit sanctus Pater, Escam à Paulo spiritualiter intellectam vel spiritualiter intelligi debere, sed escam fuisse spiritualem verò, & spiritualem ab Apostolo dictam, sicut & potum, ob virtutem videlicet spiritualem, Fide adprehensam. Neque etiam si id dixisset Augustinus Doctor, sequeretur, *solos eam iustos manducasse, vel solos eum iustos bibisse.* Notanter enim ipse Augustinus in antecedentibus paulò verbis distinxit inter ipsum Sacramentum & inter virtutem Sacramenti.

Joh. 6.

Quia nec ritè intellexit Bellarminus mentem Augustini sermonem Christi & Pauli de Patribus vestris & nostris inter se conferentis, & ita quidem, ut scopum utriusque indicaret. De Christi scopo ita suam exponit mentem, sequentia eius verba explicans: *Patres vestri manducaverunt in deserto Manna, & mortui sunt. Quare manducaverunt, & mortui sunt? Quia, quod videbant, credebant, quod non videbant, non intelligebant. Ideo patres vestri, quia similes estis illorum.* Et post aliqua: *Manducavit & Moyses, nimirum Manna, manducavit & Aaron, manducavit & Phineas manducaverunt multi, qui domino placuerunt, & mortui non sunt. Quare? quia visibilem cibum spiritualiter intellexerunt, spiritualiter esurierunt, spiritualiter gustaverunt, ut spiritualiter satiantur. Nam & nos hodie visibilem accipimus cibum; sed aliud est Sa-*

cramentum, aliud est virtus Sacramenti. Quam multi de Altari accipiunt & moriuntur, & accipiendo moriuntur. Unde dicit Apostolus, *iudicium sibi manducavit & bibit.* Et iterum post aliqua: *Patres ergo istorum, id est, mali patres malorum, infideles infidelium patres, murmuratores murmurantium patres. Nam de nullare magis populus ille Dominum ostendisse dicitur est, quam contra Deum murmurando. Ideo & Dominus volens ostendere, eos talem esse filios, hinc ad eos: Quid murmuratis invicem murmuratores, filii murmurantium? Patres vestri manducaverunt Manna, & mortui sunt; non quia malum erat Manna, sed quia male manducaverunt.* De Pauli scopo aliter Augustinus, quia Paulus ad alios scripsit: *Patres nostri, non illorum; quibus nos similes sumus, non quibus illi similes fuerunt.* Hæc si inter se ex debito ad mentem Augustini, vel potius juxta scopum Christi & Pauli conferantur, nulla erit inter Paulum & Augustinum repugnantia, ut Bellarminus quidem sed male putat, vanitasque illius consequentiæ, quam ex ejus verbis, ut dixi, male intellectis inconsequenter necit Bellarminus, per se evanesceat, ac identitas Sacramentorum utriusque Testamenti quoad virtutem eorum & efficaciam, certo quamvis gradu oblectato, clarè satis adparebit. In hujus rei gratiam & ad uberiorem ejus illustrationem juvat nunc superponendi loco adicere, quod *Iohannes Gagnæus* Sorbonista Parisinus, ante hoc seculum, Augustinum quidem non nominato, attamè ad ejus mentem, oraculo Pauli ex Augustino hæcenus enucleato & vindicato adposuit Scholion: *Admonet Corinthios Paulus, ne de Donis à Deo acceptis effertantur, futurum enim, ut per elationem hæc ac alia peccata his excidant donis, & à Christo ejiciantur, idque, exemplo Iudæorum, quos, sicut in figurâ, similibus tamen ab eo donis adfectos probat, sed hinc tamen ob sua excidisse delicta. Sicut enim in Spiritu S. & Aquâ baptizati servitutem veri Pharaonis excusserunt, Christi carne pasti & ejus sanguine potati sunt; ita Patres Iudæi excussa Pharaonis servitute & transgressi Maris rubri quodam modo in Mari & Nube baptizati sunt, similitudine scilicet. Quod autem illis Nubes protegens, conducoens ac refrigerans; id nobis Spiritus Sanctus, actio nem nostrarum dux & protector, libidinumq; moderator & extinctor. Quod illis Mare, hoc Corinthiis & omnibus Christianis Aqua Baptizantis. Corinthii carnem Christi manducabant, illi figuram ejus Manna, quam spiritualem Apostolus vocat escam &c.* Accedere huc potest *Fromondus*, Professor non ita pridem Lovaniensis, qui explicationem Augustini posse locum habere agnoscit, Chryostomi sententiam cum eâ conferens, quem Bellarminus tamen hic Augustino opposuit, id quod etiam documento est, Bellarminum Augustini verba non ad mentem ejus percepisse, & hinc cum Larvis hic pugnasse.

CAPUT VIGESIMUM & PRIMUM,

De
Charactere.

Hoc nomen vel vocabulum secut Bellarminus dicit accepisse Scholasticos ab Augustino, cæteris ante eum Patribus vocabulo signi aut signaculi utentibus, cum resta-

men fit eadem; ita ubi eius demonstrationem ex Augustino dare conatur, præter novem loca hoc in primis testimonium verbotenus ex eo comendat, quo characterem hunc Sacramentalem probati posse nullus planè dubitavit, ubi sanctus Pater ita scripsit: *Satis eluxit Pastoribus Ecclesie Catholice toto orbe diffusa, per quos postea plenarii Concilii autoritate originalis consuetudo firmata est, ovem, quæ foris errabat, & Dominicum characterem à fallacibus depredatoribus suis acceperat foris, venientem ad Christianæ unitatis salutem, ab errore corrigi, à captivitate liberari, à vulnere sanari; characterem Dominicum tamen in eâ agnoscipotius, quàm improbari.* Ad hoc testimonium & cætera Augustini aliorumque Patrum loca illud solum respondere posse censet Bellarminus, à Patribus, adeoque ab Augustino etiam, non vocari characterem seu signaculum id, quod ipsi Doctores Patrum dicunt, *sed externum modo Symbolum;* Augustinum certè in sermone *de gestis cum Emerito* tria dicere, quæ valdè videantur huic solutioni favere. *Primo*, exterius characterem cognosci & agnitum ad probari. *Secundo*, quod, si Donatus in nomine Donati baptizaret, Donati characterem infingeret; ad Donati characterem in animâ infixum esse nullum posse. *Tertio*, characterem esse ipsam Trinitatis invocationem, quæ fit in Baptismo, secundum ipsa Augustini verba: *Attendo fidem in nomine Patris, Filii & Spiritus Sancti. Iste est character Imperatoris mei. De isto characterem militibus, vel Comitibus suis potius, ut hunc imprimerent eis, quos castris ejus congregabant, præcepit, dicens: Ite, baptizate gentes in nomine &c.* Respondet autem Bellarminus, characterem apud Augustinum & alios Patres non posse externum esse Symbolum seu Sacramentum. Nam *primò* eos dicere, hoc signaculum esse in animâ, non in corpore, ut *Cyrillus Hierosolymitanus*; vel esse spirituale, ut *Ambrosius*; vel opponere cauterio Circumcisionis, quod erat in corpore, ut *Epiphanius & Chrysostomus*; vel deniq; esse quandam consecrationem, ut *Augustinus*. *Secundo* eos dicere characterem hunc hæere & manere, id quod externo non conveniat Symbolo Augustino ita scribere: *Non minus Christiana hærent Sacramenta, quam Nota corporalis;* lib. 2. contra Epist. Parmen. cap. 13. *cum videamus, nec Apofat. as illis carere, quæ propterea illis respicientibus non restituntur, quia amitti non potuerunt.* Idem alios habere Patres, qui dicunt esse sigillum indelebile, ut *Cyrillum* modo laudatum, *Nazianzenum*, & alios. Huc etiam spectare Augustini locutiones, ubi characterem dicit *infigi, imprimi, portari* & alia, quæ in actionem transeuntem quadrare non possint. *Tertio*, si Symbolum externum diceretur à Patribus character vel signaculum, omnia Sacramenta imprimerent characterem; omnia enim sunt externa Symbola promissionem obfignantia, & tamen nullus Patrum unquâ per Eucharistiam dixit imprimi characterem. In specie ad loca Augustini in contrarium laudata Bellarminus respondet *primò* characterem posse exterius videri & cognosci, non in se, sed in suâ causâ. Cum enim cognoscimus aliquem ritè baptizatum, simul cognoscemus infixum illi characterem, quia hic est effectus, qui semper & necessariò illam sequitur causam. Et quod hoc satis fit, patet. Nam actum etiam externum non videmus, postquam transit. Quare nec de Symbolo externo Augustinus rectè potuisset dicere, illud videri & agnoscere, quando ad Ecclesiam veniunt, qui ab hæreticis fuerant baptizati. *Secundo*, ad illud de characterem Donati, Augustinum loqui non absolute, sed ex hypothesi. Voluisse nimirum dicere, si Donatus in nomine suo posset Sacramenta conferre, suum imprimeret characterem. Alioquin nõ ignorabat Augustinus, Baptismum in nomine Donati collatum non modo imprimere characterem in animâ, sed neque esse Sacramentum externum. *Tertio*, invocationem Trinitatis & ipsum totum Symbolum externum dici posse characterem non impressum, sed imprimentem. Ut enim eadem Imago est in sigillo & in cerâ; sed imago sigilli est character imprimens, in cerâ autem est character impressus; ita Sacramentum externum ac præcipuè Sacramenti forma est character imprimens, cum ad ejus collationem mox sequatur character in animâ, ac ex vi & impressione Sacramenti sequatur. Ad hoc tergeminum Bellarmini responsum in genere notandum venit ipsum characteris nomen sano intellectum sensu & Sacramentis adplicatum ob Augustini in primis autoritatem non ad eò ingratum esse Evangelicis. Quo autem sensu à Papæis, recentioribus pariter & antiquis adhibetur, accedente, præsertim Tridentino anathemate nimis duro & duro, cum is neque ex S. Scripturæ oraculis, neque ex orthodoxæ Antiquitatis, & ex eâ Augustini testimoniis possit liquidò demonstrari, dissensus noster omninò ægrius ferri non debet. *Chemnitius* in examine hujus de characterem Decreti è *Biele*, notissimo inter Scholasticos scriptore, multa observavit notatu dignissima, nimirum, dicere eum & probare, *vocabulum characteris, in eâ quidem significatione & sententiâ, quam ex eò prolixè fatis expressit, & quam post Tridentinam explicationem Bellarminus aliquot propositionibus illustravit, nec in Scripturâ, nec in vetustis Scriptoribus Ecclesiasticis extare, ita ut nec ipse Lombardus*

mentio-

mentionem characteris faciat, in tali quidem significatione & sententiâ. Addit pro confirmatione, Quod Lombardus dicit, eos, qui ab hereticis servato Christi characteris sunt baptizati, non esse rebaptizandos; intelligit formam verborum Baptismi à Christo traditam.

NB. Quod ipsam verò rem atinet, eundem monere Bielem, nec necessariam demonstrare rationem, nec evidentem Patrum auctoritatem probare, talem esse ponendum characterem; Sententias enim, quæ ex Dionysio, Augustino, Damasceno & Lombardo adducuntur, ferè & magis pertinenter ad Authorum mentem de ipso Baptismi Sacramento exponi, aut de forma sacramentali, quam de aliquo realiter animæ impresso characterè. Declaratis porro illis Patrum sententiis Bielem repetere, neque auctoritates sacræ scripturæ, neque sanctorum Patrum cogere, ut ponatur talis character ad hunc intellectum, quo à recentioribus accipitur Doctoribus; & rationem nullam esse necessariam, quæ demonstrat, talem esse seu imprimi characterem. Omnia enim, quæ ei attribuuntur, æque solvi posse sine characterè, quam cum eo. Item illa, quæ characteri tribuuntur, inveniri in Eucharistiâ & in cæteris, quæ characterem non imprimunt. Tandem concludere, omnes, quæ adducuntur, rationes, esse persuasiones, non ex necessariis procedentes; & quæ de characterè dicuntur, præ magnâ parte esse voluntaria, & modica ratione fulciri. Illam quoque rationem, quæ præcipue scholasticos ad ponendum characterem movit, quod nimirum Baptismus non sit iterandus, non esse necessariam; cum in iterabilitatis Sacramentorum principalis ratio non sit impressio characteris, sed sola Institutio Divina. Et minus manifestum esse, esse characterem, quam non posse iterari Baptismum; hoc enim à tempore Institutionis fuisse certum, illud verò ne hodie quidem evidenter esse certum. Bellarminus quod his à Biele monitis opponat, habuit nihil, ideò pleraque tristis prætermisit silentio, duo tantum ex eo observans, primum, dubitasse eum, an Ecclesia id definierit, quod nimirum de characterè docetur, & quod Tridentini Patres sub anathematis fulmine definiunt; & tamen dicere, esse præsumtuosum negare characterem. Alterum, rationem ejus, quod videlicet Institutio Divina sit causa, cur quedam Sacramenta iterari possint, quedam non possint, parum valere; non enim sine magnâ ratione Deum prohibere rem tam utilem repeti. Inter & post alios plures hanc Controversiam tractantes Vasquez sequenti responso Biele monitacludere & elidere se posse existimavit: Quamvis Gabriel, Occam & Scotus contendunt, nihil ex Patribus vel ex scripturâ probari posse de characterè, id tamen verum non est. Fateor tamen, Testimonia, quæ adduci solent à scholasticis tempore scoti & Gabrielis, nullius esse momenti, ut ipsi aperte ostendant. Dum Biel nunc ad manum non est, juvat Scotum consulere, an is de aliis Augustini pro characterè testimoniis, quam quæ à Bellarmino & Vasquez adducuntur, fuerit locutus, adeoque num Vasquez exceptio aliquem possit habere locum? Is igitur in quantum sententiarum, ubi ostendit, auctoritates, quæ pro characterè ex Dionysio, qui communiter Areopagita dicitur, & cui opus Ecclesiasticæ Hierarchiæ cum aliis adicribi solet, ut & ex Damasceno adducuntur, videri tantum esse vocales, & non ad intentionem eorum de Damasceni nominatim auctoritate duplici testatus, valde inceptè eam adduci & nihil valere, addidit; Hoc etiam confirmatur, quia Augustinus, qui tantum tractavit ex intentione de Baptismo, ut potè in sexto libro contra Donatistas de Baptismo, & in uno volumine de unico Baptismo, & præter hæc multa super Iohannem, & aliqua in aliquibus, capite de Fide ad Petrum, non tacuisset de characterè, si ipsa (forfitan, ipsi) fuisset immediatus & necessarius Baptismi effectus. Et si dicas, non negat, nimirum Augustinus. Respondè, ad propositum sufficit, quod non adfirmet; quia tantè investigationis supponitur, quod si character fuisset proxima res Baptismi, alicubi expressisset. Tunc autem in Baptismo non distinguit, nisi Sacramentum, hoc est, aliquid visibile extra, & rem Sacramenti, scilicet gratiam; nec unquam fictum dicit recipere aliquam rem Sacramenti; sed tantum Sacramentum, nec unquam iterabilitatem Baptismi ostendit propter talem impressum characterem. Addit in genere de auctoritatibus Patrum: Consimiliter etiam, de Consecratione distinctone quartâ colliguntur auctoritates sanctorum de Baptismo, nec videtur verisimile, quod nullus eorum locutus fuisset de characterè, si fuisset effectus Baptismi ita necessarius; & quod videtur multum ponderis habere, Magister sententiarum nusquam de characterè illo secundum istum intellectum locutus est, cum tamen ipse diligenter auctoritates sanctorum de Materis, quas tractat, compilaverit. Et in questionibus, quas reportationes vocant, super eundem librum: Non invenitur in scripturâ character ad istum intellectum; sed in uno loco character Bestiæ, (Apoc. 13.) nec etiam invenitur hoc in Fide, neque in dictis Augustini, qui tamen mirabiliter multum loquitur de istâ materiâ; sed dicit Augustinus, aliquando suscipit Sacramentum, & non rem. Et post aliqua Augustinus tertio contra Donatistas libros tres dicit characteres, sed capit ibi characterem pro Baptismo.

in 3. part.
Tom. II.
Disp. 134.
num. 20.

dist. 6. qu.
9.

dist. ead.
qu. 8.

Baptismo. Unde nihil est ad propositum, ubicunque inveni Augustinum loqui de charactere. Vide lector optime & judica, an Vasquez de Scoto rectè scripserit, ad alia eum Augustini testimonia de charactere respectum habuisse, quàm quæ ad ejus confirmationem hodiè laudari solent?

CAPUT VIGESIMUM & SEPTIMUM,

De

Numero Sacramentorum.

Non attentis hic iis in specie testimoniis, quæ Bellarminus ad demonstrationem quinque Sacramentorum, ab Evangelicis nondum hætenus receptorum, neque recipiendorum, sicut ex aliis Patribus, ita ex Augustino etiam adduxit, quia in posterum iterato sub examen singulari tractatione recurrent; hinc in antecessum illo tantum ex antecedentibus observato, Augustinum ut & cæteros Ecclesiæ Doctores plerosque, vocabulo Sacramenti in sensu ampliori usos esse, quod supra ex *Chemitio* pluribus ostensum fuit exemplis, & ipse Bellarminus agnoscere debuit, ubi, nescio, contra quem, operose demonstravit, Lotionem pedum non esse Sacramentum, ingenuè falsus, multa à veteribus, præter illa septem, quæ Papæ numerant, dici Sacramenta, & Augustinum in specie signum crucis vocare Sacramentum, eas item ceremonias, quæ ante Baptismum fiunt, dicere Sacramenta, Panem quoque benedictum, qui olim Catechumenis dabatur, adpellasse Sacramentum; Id ante omnia in primis est notandum, quod Bellarminus ad numerum Sacramentorum septenarium ex orthodoxâ antiquitate in terminis demonstrandum, neque Concilii alicujus antiquioris decreto, neque ullius antiqui patris, adeoque nec Augustini testimonio, per integra duodecim secula usus sit vel uti potuerit, solo ex his *Lombardo*, ex illis autem Conciliis *Florentino* & *Tridentino* contentus, eomet ipso novitatem hujus numeri Sacramentalis agnoscens. Et cum pro numero binario, pro quo tamen non tanquam pro Aris pugnant & foris Evangelici, contra septenarium anathemate Tridentino munitum, & scripturæ & Ecclesiæ Doctorum, interque eos Augustini autoritate pugnetur, neque ibi satis officio facere potuit, quo minus ex hac etiam parte Augustinus Veritatis Evangelicæ testis audiret. Scripturæ testimonium, quod pro Sacramentorum binario ex Augustini sententiâ quasi affirmativam urgeri scribit Bellarminus, exhibet *Sanguinis & Aquæ ex latere Christi in cruce mortuæ fluxum*, quem præter alios Patres Augustinus etiam de Eucharistiâ & Baptismo intellexit. Bellarminus duo indicat loca, in quorum uno sequentia leguntur: *Dormit Adam, ut fiat Eva; moritur Christus, ut fiat Ecclesia. Dormienti Adæ sit Eva de latere mortuo Christi latus lanceâ percutitur, ut profluentia Sacramenta, quibus formetur Ecclesia.* In altero autem hæc: *Ascendat sponsus noster thalami sui lectum, dormiat moriendo, ejus aperiat latus, & Ecclesia Virgo prodeat, ut quomodo Eva ex latere Adami dormientis facta est, ita & Ecclesia formetur ex latere Christi in cruce pendens. Percussum est enim latus ejus, ut Evangelium loquitur, & statim manavit sanguis & aqua, quæ sunt gemina Ecclesiæ Sacramenta. Aqua, in quâ sponsa est purificata; Sanguis, ex quo invenitur esse dotata.* Non ausus est Bellarminus horum Augustini testimoniorum adscribere tenorem, utpotè nimis expressum & clarum, quem nullo obscurare potuisset responso. Multò minus alia ejus plura de hoc fluxu testimonia ausus est citare, ne nimis constantiter ita sensisse videri potuerit augustus Pater, qui alibi etiam id confirmavit, eundem ferè in modum scribens: *Adam, qui erat forma futuri, præbuit nobis magnum Sacramenti indicium, imò Deus in illo præbuit. Nam & dormiens meruit accipere uxorem, & de costâ ejus facta est ei uxor; quomodo de Christo dormiente in cruce futura erat ecclesia de latere ejus, de latere scilicet dormientis, quia & de latere in cruce pendens lanceâ percussio Sacramenta Ecclesiæ profluxerunt.* Iterum alibi, Arcam Noahi tanquam Christi & Ecclesiæ figuram explicans, hæc habet: *Quod ostium Arca in latere accepit, profecto illud est vulnus, quando latus crucifixi lanceâ perforatum est; hæc quippe ad illum venientes ingrediuntur, quia inde Sacramenta manarunt, quibus credentes imitantur.* Bellarminus nihil aliud respondere potuit, nisi ut concederet, non malè ita exponi posse hunc Johannis locum, atque ita exponere Græcos ferè omnes; non tamen ea propter cætera excludi Sacramenta, solum enim duo hæc esse posita, quia sint magis communia & magis principalia & ex illis posse idem fieri de cæteris judicium. Præterea, non esse necessarium, illam sequi expositionem, alios enim æque magno expositores, *Cyrillum* videlicet Hierosolymitanum & Hieronymum intelligere per sanguinem & aquam significata esse duo Baptismata, unum in sanguine, id est, *Martyrum*, aliud in Aquâ; *Ambrosium* verò, *Leonem Magnum*, ipsum quoque Augustinum

Joh. 19i

Tract 9. in Joh.

lib. 2. de Symb. ad Catech. cap. 6.

Tract. 15. in Joh.

lib. 15. de Civit. Dei cap. 26.